

<https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frbr-lrm/transitionmappings201708.pdf>

IFLA modelių skirtumai: kuo IFLA LRM skiriasi nuo FRBR, FRAD ir FRASAD

1. Naudotojų užduotys

IFLA LRM orientuota į penkias bendro pobūdžio naudotojo užduotis: *rasti, identifikuoti, atrinkti, gauti ir naršyti*. Kaip ir FRBR bei FRASAD, IFLA LRM modelis pirmiausia yra susijęs su galutiniam naudotojui (ir galutinių naudotojų vardu veikiantiems tarpininkams) būtinais duomenimis ir funkcijomis ir todėl pirmiausia yra skirtas jų informaciniams poreikiams tenkinti. FRAD modelio nuostata buvo kiek kitokia: FRAD naudotojo užduotys apibrėžiamos atsižvelgiant į galutinio naudotojo reikmes ir tai, kaip jį naudoja bibliotekų darbuotojai; tai atspindi FRAD naudotojo užduotys *kontekstualizuoti* ir *pagrįsti*.

Pirmosios keturios IFLA LRM užduotys (*rasti, identifikuoti, atrinkti, gauti*) apibrėžiamos kaip tais pačiais žodžiais įvardijamų FRASAD užduočių apibendrinimas; *atrinkti* apibendrina taip pat ir FRASAD *atrinkti*. Užduotis *naršyti* paimta iš FRASAD, tačiau IFLA LRM jos apibrėžtis apima FRAD užduoties *kontekstualizuoti* aspektus. Kiti FRAD užduoties *kontekstualizuoti* aspektai traktuojami kaip nepriklausantys IFLA LRM taikymo sričiai. FRAD užduotis (*pagrįsti*) susijusi su bibliotekų darbuotojų veikla ir nepriklauso IFLA LRM taikymo sričiai.

2. Entitetai

IFLA LRM apibrėžia tik 11 entitetų. Kitaip negu buvo būdinga vienalygėms entitetų struktūroms, IFLA LRM entitetams būdinga viršklasių / poklasių struktūra; tai leidžia perkelti atributus ir ryšius iš viršklasio į jo poklasius. FRASAD entitetas *tema* yra apibendrintas ir pavadintas *daiktu*; hierarchiškai jis yra pagrindinis entitetas – visų kitų entitetų viršklasis. Entitetai, kurie nepateikiami viršklasių / poklasių struktūroje, yra nesusikertantys.

IFLA LRM perėmė FRBR 1-osios grupės entitetus (*kūrinys, išraiška, apraiška, vienetą*). Jų apibrėžtys buvo peržiūrėtos siekiant išvengti entiteto apibrėžtyje naudoti kito entiteto pavadinimą, išvengti *išraiškos* apibrėžtyje naudoti terminą „abėcėlinis-skaitinis“ (kaip neapimančio ideografinių rašybos sistemų) ir išaiškinti *apraiškos*, kaip aibės, pobūdį. Apibrėžtas naujas viršklasio hierarchinį statusą turintis entitetas *agentas*, kuris apima FRBR 2-osios grupės entitetus (*asmuo, kolektyvas*) ir FRAD entitetą *giminė*. IFLA LRM perėmė entitetą *asmuo*; jam apibrėžti naudojama šiek tiek pakeista FRBR apibrėžtis (ne FRAD apibrėžtis). Naujas entitetas *kolektyvinis agentas* apima FRAD (ir FRBR) entitetus *giminė* ir *kolektyvas*. Pastarųjų entitetų atsisakyta, tačiau jie gali būti traktuojami kaip *kolektyvinio agento* „tipai“ arba kategorijos. FRBR 3-osios grupės entitetų (*sąvoka, objektas, vieta*) atsisakyta. Naujajam apibendrinančiam entitetui *vieta* įvardinti pasinaudota FRBR terminu *vieta*. Apibrėžtas naujas entitetas *trukmė*.

FRAD entitetas *vardas* ir FRASAD entitetas *įvardinys* sujungti į vieną entitetą, apibrėžiamą apibendrinančiu terminu *įvardinys*. Iki galo atspindėtas *daikto* ir jo *įvardinio* skirtumas. Atsisakyta FRAD entitetų *identifikatorius* ir *kontroliuojamas kreipties elementas*, tačiau jie gali būti traktuojami kaip *įvardinio* tipai arba kategorijos.

Du paskutiniai FRAD entitetai *jstaiga* ir *taisyklės* buvo naudojami modeliuojant bibliotekų atliekamą su *kontroliuojamų kreipties elementų* sudarymu susijusius procesus, todėl jie traktuojami kaip nepriklausantys IFLA LRM modelio funkcinio taikymo sričiai.

3. Atributai

IFLA LRM apibrėžia 37 atributus, susijusius su 10 entitetų (entitetas *kolektyvinis agentas* neturi atributų). Savybė apibrėžiama kaip atributas tik tuomet, kai ji neapibūdina jokio entiteto pavyzdžio. Todėl visi atributai (*[kažkieno] vieta* ir *[kažkieno] data*), kurie gali būti pakeisti IFLA LRM entitetus *vieta* ir *trukmė* apimančiais santykiais, buvo pakeisti apibendrinančiais šiuos entitetus apimančiais santykiais (LRM-R33 ir LRM-R35). Panašiai pasielgta ir tada, kai tam tikras entiteto *įvardinys* poklasis siejamas su bet kokiu kitu entitetu: tuomet pirmenybė teikiama pavadinimą apimančiam santykiui. Todėl FRBR kai kurie atributai (pvz., *kūrinio pavadinimas*, *apraškos identifikatorius*, *asmens vardas*, *sąvokos pavadinimas*) ir kai kurie FRAD entitetai (pvz., *įstaigos vardas*, *įstaigos identifikatorius*) modeliuojami kaip pavadinimą apimančio santykio pavyzdžiai (LRM-R13). IFLA LRM *kūrinio* dalykas modeliuojamas kaip santykis (LRM-R12) pakeičiant FRAD entiteto *kūrinys* atributą *kūrinio dalykas* ir FRBR entiteto *kūrinys* atributą *koordinatės (kartografijos kūrinys)*. Be to, FRAD atributas *tarnybiniai duomenys* apima narystę ir todėl modeliuojamas naudojant narystės santykį (LRM-R30).

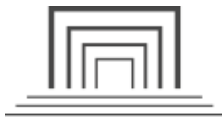
IFLA LRM entitetas *daiktas* apima du atributus: *kategorija* (LRM-E1-A1) ir *pastaba* (LRM-E1-A2). Jie apibendrina FRAD entiteto *tema* atributus *temos tipas* ir *taikymo srities pastaba*. Kadangi IFLA LRM *daiktas* yra visų entitetų viršklasis, dauguma kitų entitetų su tipu ir pastaba susijusių atributų sujungti su šiais apibendrinančiais atributais.

IFLA LRM perėmė tik 18 FRBR 1-osios grupės entitetų (*kūrinys*, *išraiška*, *apraška*, *vienetas*) atributų, nes pirmenybė buvo teikiama santykiams ir buvo apibendrinami entiteto *daiktas* atributai. Be to, IFLA LRM apima tik esminius ir dažnai naudojamus atributus. Daugelis labai specializuotų ir medžiagos tipą apibūdinančių atributų (ypač tų, kurie būdingi arba priskirti entitetams *išraiška* ir *apraška*) buvo neįtraukti; jie apibrėžiami priemonėse, kurioms tie atributai svarbūs. IFLA LRM entiteto *kūrinys* atributas *kategorija* (LRM-E2-A1) apibendrina daug FRBR entiteto *kūrinys* atributų, kurių esminė paskirtis yra teikti *kūrinio* potipius (pvz., *kūrinio forma*, *numatoma baigtis*). Panašiai ir entiteto *išraiška* atributas *kategorija* (LRM-E3-A1) apibendrina FRBR atributus (pvz., *išraiškos forma*, *išplečiamumas*, *keičiamumas*). IFLA LRM perėmė FRBR atributus *apimtis* (LRM-E3-A2) ir *naudojimo ribojimas* (pavadinta *naudojimo teisėmis*, LRM-E3-A4).

IFLA LRM apibrėžia naują entiteto *kūrinys* atributą *tipinė išraiška* (LRM-E2-A2). *Kūriniams* identifikuoti svarbūs ir kai kurie kiti entiteto *išraiška* atributai (*numatoma auditorija*, *kartografinis mastelis*, *kalba*, *atlikimo būdas*) (LRM-E3-A3 ir LRM-E3-A5–LRM-E3-A8). Šių atributų reikšmės nusako neatskiriamas *kūrinio* savybes. FRBR modelyje tai buvo *kūrinio* arba *išraiškos* atributai, o kai kuriais atvejais ir abiejų šių entitetų atributai.

Daugumos FRBR *apraškos* atributų esminė savybė yra tai, kad jie sudaryti iš teiginių, kurie atitinka save aprašančių apraiškų tipinių pavyzdžių teiginius. IFLA LRM visus šiuos atributus apibendrina vienas atributas *apraškos duomenys* (LRM-E4-A4); kiti *apraškos* atributai tikriausiai bus taikomi kaip šio atributo potipiai. Esama ir daugiau įvairiai *aprašką* apibūdinančių atributų. IFLA LRM atributas *laikmenos kategorija* (LRM-E4-A1) apibendrina FRBR *apraškos* atributus (pvz., *laikmenos forma*, *fizinė medžiaga*, *įrašymo būdas*). IFLA LRM perėmė FRBR atributą *apimtis*; jį apibendrina atributas *matmenys*. Keletą FRBR atributų apibendrina atributas *prieigos sąlygos* (LRM-E4-A5), o *prieigos ribojimas* pavadintas *naudojimo teisėmis* (LRM-E4-A6). *Numatoma auditorija*, kuri FRBR apibūdina tik entitetą *kūrinys*, IFLA LRM apibūdina taip pat ir *aprašką*.

IFLA LRM perėmė entiteto *vienetas* atributus *vieta* (LRM-E5-A1) ir *prieigos ribojimas*, pastarasis pavadintas *naudojimo teisėmis* (LRM-E5-A2). Atributai *proveniencija* ir *nuosavybė* modeliuojami naudojant *agentų* nuosavybės santykius (LRM-R10). Kai kurie FRBR ir FRAD atributai (*eksponavimo istorija*, *priežiūros istorija*, *planinė priežiūra*) yra susiję su administraciniais bibliotekų metaduomenimis ir todėl nepriklauso IFLA LRM taikymo sričiai.

IFLA LRM entitetams būdinga viršklosių / poklasių struktūra, todėl viršklosiams priklausančių entitetų atributai (pvz., *agentas*) gali automatiškai būti taikomi poklasiams priklausantiems entitetams (šiuo atveju *asmuo*, *kolektyvinis agentas*) ir modelyje jie gali būti atskirai neapibūdinami. Tai leidžia IFLA LRM *agento* atributams apibendrinti FRAD entitetų *asmuo*, *giminė* ir *kolektyvas* atributus *kontaktinė informacija*, *kalba* ir *veiklos sritis* (LRM-E6-A1–LRM-E6A3). Tačiau atributas *profesija / užsiėmimas* (LRM-E7-A1) apibūdina entitetą *asmuo*, nes jis logiškai negali būti taikomas *kolektyvams*. FRAD atributas *lytis*, nors ir apibūdina entitetą *asmuo*, IFLA LRM neapibrėžiamas, nes laikoma, kad daugumoje priemonių jis nėra taikomas.

FRSAD entiteto *įvardinys* atributai, kai tai įmanoma, sujungti su FRAD entitetų *vardas*, *identifikatorius* ir *kontroliuojamas kreipties elementas* atributais – tai leido IFLA LRM apibrėžti devynis entiteto *įvardinys* atributus (LRM-E9-A1–LRM-E9-A9).

Apibrėžti nauji IFLA LRM entitetų *vieta* (LRM-E10-A1 ir LRM-E10-A2) ir *trukmė* atributai.

4. Santykiai

IFLA LRM teikia 36 santykius (kurie turi tiesioginius ir, kai būtina, inversinius pavadinimus). Kitaip negu ankstesniuose modeliuose su vienalyge santykių struktūra, IFLA LRM apibrėžia naują „aukščiausią“ santykį: *daiktas* yra susietas su *daiktu* (LRM-R1); visi kiti santykiai tik patikslina šį santykį. Santykiai pateikiami apibrėžiant sritis ir kategorijas kiek įmanoma aukštesnio viršklosio lygmeniu, o ne kartojant tą patį santykį entitetų lygmeniu. Tai ypač būdinga teikiant santykius, kurie apima FRBR 2-osios grupės entitetus, esančius IFLA LRM yra naujo entiteto *agentas* poklasiais.

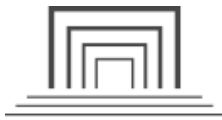
Perimta pamatinė FRBR santykių struktūra, apimanti pagrindinius tris 1-osios grupės santykius (LRM-R2–R4–LRM-R4), 2-osios grupės *agento* santykius (LRM-R5–LRM-R11) ir santykį *kūriny-turi-dalyką* (LRM-R12), tačiau dalykų santykiai apibrėžiami naudojant entitetą *daiktas*, o 2-osios grupės atsakomybės santykiai – naudojant *agentą*. IFLA LRM apibrėžia naujus atsakomybės santykius, susijusius su kūrimu (LRM-R7) ir platinimu (LRM-R9) bei *vienetų* modifikavimu (LRM-R11), kurie paaiškina *vieneto* pokyčius ir kitokį modifikavimą.

IFLA LRM perėmė FRSAD *pavadinimo* santykį; tuo tikslu naudojami entitetai *daiktas* ir *įvardinys* (LRM-R13). *Įvardinio* suteikimo santykis (LRM-R-14) apibendrina keletą FRAD santykių, susijusių su FRAD entitetų *kontroliuojamas kreipties elementas* ir *identifikatorius* sudarymu ir priskyrimu. FRAD santykiai, apimantys *sudaro [kažkieno] pagrindą*, sujungti į vieną bendrą *įvardinio išvedimo* santykį (LRM-R17).

IFLA LRM perėmė papildomus FRBR WEMI santykius, nors kai kurie iš jų buvo kitaip pavadinti, sujungti arba apibendrinti (LRM-R18–LRM-R29). FRBR kai kurie santykiai teikiami keletą kartų (pvz., 5.1 lentelėje (*kūrinio* ir *kūrinio*) ir 5.4 lentelėje (*išraiškos* ir *išraiškos*, kelių *kūrinių*), 5.6 lentelėje (*išraiškos* ir *kūrinio*). IFLA LRM jiems tapatūs santykiai teikiami tik vieną kartą (*kūrinių* santykiai), nes į tam tikrą *išraišką* galima nukreipti naudojant LRM-R2 („*išraiška* realizuoja *kūrinį*“), o tam tikrą priemonę arba sistemą, jei būtina, gali teikti nuorodą. Kai būtina sietis su tam tikrą vienetu, esančiu reprodukcijos šaltiniu, teikiami *apraiškų* (LRM-R27) bei *vieneto* ir *apraiškos* LRM-R28) reproduktivumo santykiai. Tačiau IFLA LRM neapibrėžiami *vienetų* su reproduktivumu susiję santykiai, nes laikoma, kad reproduktivumo procesas visada sukuria naują *apraišką*, net kai *apraišką* sudaro tik vienas *vienetas*.

Modeliuojant sudėtines *apraiškas* (pvz., *įvairialypes išraiškas įkūnijančių apraišką*) naudojamas santykis „[kažkas] [kažką] įkūnija“ (LRM-R3), siejantis *išraiškas* ir *sudėtinę apraišką*. Siekiant susieti su *išraiškomis*, kurias *agreguojanti išraiška* atrinko *sudėtinei apraiškai* sudaryti, IFLA LRM apibrėžia naują santykį „išraiška buvo agreguota [kažkokios] išraiškos“ (LRM-R25).

FRAD *asmenų* santykiai IFLA LRM apibrėžiami kaip su *įvardiniu* susiję santykiai (visi jie patikslina pavadinimo santykį (LRM-R13)) ir *asmenų* santykiai. FRAD santykiai, kurie sieja *vardus*, ir santykiai, siejantys

kontroliuojamus kreipties elementus, apibrėžiami kaip *jvardinio* lygiavertiškumą tikslinantys santykiai (LRM-R15), kaip buvo FRASAD. IFLA LRM apibrėžia taip pat ir nepakitusių FRASAD *jvardinio* visumos ir dalies santykį (LRM-R16).

IFLA LRM teikia trijų tipų santykius, siejančius entitetą *agentas* bei jo poklasių *asmuo* ir *kolektyvinis agentas*. Narystės santykis (LRM-R-30) sieja *agentą* ir *kolektyvinį agentą* bei nusako *asmens* santykį su gimine (*kolektyvinio agento* tipu) arba *kolektyvu* (kuris irgi yra *kolektyvinio agento* tipas), kaip apibrėžiama FRAD. *Kolektyvinis agentas* gali sieti dalies ir visumos (LRM-R31) bei pirmtako ir tęsinio (LRM-R32) santykiai, apimantys FRAD *kolektyvo* hierarchinius ir nuoseklius bei *giminės* genealoginius santykius. IFLA LRM neapibrėžia FRAD apibrėžtų įkūrimo ir nuosavybės santykių, siejančių *giminę* ir *kolektyvą*.

Galiausiai IFLA LRM teikia naujus santykius, susijusius su entitetais *vieta* ir *trukmė*: dalies ir visumos (LRM-R34–LRM-R36) bei bendrus santykius, siejančius su *daiktu* (LRM-R33 ir LRM-R35), kurie gali apimti tam tikras specifines jungtis bei ankstesnius atributus [*kažkieno*] *data* ir [*kažkieno*] *vieta*.